

Bohater naszych czasów

O Janie Nowaku-Jeziorańskim na podstawie filmu *Kurier*.

Scenariusz godziny wychowawczej dla 7 i 8 klasy szkoły podstawowej

**nowa
era**

Twoje mocne strony

Bohater naszych czasów

O Janie Nowaku-Jeziorańskim na podstawie filmu *Kurier*.

Scenariusz godziny wychowawczej dla 7 i 8 klasy szkoły podstawowej

Opracowanie: Barbara Giża

Czas realizacji: 45 minut lub 90 minut

Cele lekcji:

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie słów *kurier*, *emisariusz*,
- podaje cechy bohatera oraz bohatera narodowego,
- odwołuje się do konkretnych postaci,
- rozumie rolę, jaką odegrał Jan Nowak-Jeziorański w walce o wolną Polskę,
- korzysta z różnych źródeł, wyszukuje w nich informacje i dokonuje ich selekcji,
- rozumie, czym jest postawa patriotyczna,
- potrafi odnaleźć patriotyzm w ogólnoludzkim systemie wartości.

Metody:

- burza mózgów,
- dyskusja,
- rozmowa nauczająca.

Formy pracy:

- indywidualna, grupowa i zbiorowa.

Środki dydaktyczne:

- kartony,
- flamastry,
- dostęp do internetu lub materiał pomocniczy.

Przygotowanie do lekcji

1. Uczniowie przed lekcją oglądają wspólnie z nauczycielem film *Kurier*.
2. Jeśli nauczyciel dysponuje tylko jedną godziną lekcyjną, może on pominąć wybrane elementy scenariusza,

a zadania przewidziane w fazie podsumowującej zadać uczniom do opracowania w domu.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel pyta uczniów o ich pierwsze odczucia po obejrzeniu filmu: *Co wywarło na Was największe wrażenie i dlaczego? Która scena szczególnie Was poruszyła?*

Następnie prosi uczniów, żeby określili czas i miejsce wydarzeń (okres II wojny światowej, rzecz dzieje się w dniach poprzedzających wybuch powstania warszawskiego, akcja rozgrywa się w Europie, głównie w Londynie i w Warszawie).

2. Nauczyciel zachęca uczniów do rozmowy na temat głównego bohatera filmu. Uczniowie powinni zwrócić uwagę na to, że film opowiada prawdziwą historię. Nauczyciel tłumaczy, że bohater – Zdzisław Jeziorański, znany powszechnie jako Jan Nowak-Jeziorański, miał różne okupacyjne pseudonimy, np. Jan Kwiatkowski. Czyny i życie bohatera filmu są świadectwem jego wielkiej miłości do ojczyzny. Na koniec tego fragmentu lekcji uczniowie krótko przedstawiają fabułę filmu.

3. Nauczyciel uzupełnia informacje podane przez uczniów – dodaje, że film opowiada historię jednej misji Jeziorańskiego – czwartej z pięciu podróży kurierskich, które odbył w latach 1943–1945 (na trasie Warszawa–Sztokholm i Sztokholm–Warszawa, Warszawa–Londyn i Londyn–Warszawa, ponownie Warszawa–Londyn). Do Londynu przybył, aby przekazać informacje Naczelnemu Wodzowi Polskich Sił Zbrojnych, generałowi broni Kazimierzowi Sosnkowskiemu m.in. o pracy i walce Polskiego Państwa Podziemnego, a także aby prosić o wytyczne na wypadek wkroczenia Armii Czerwonej. W Londynie Jan Nowak-Jeziorański spotkał się nie tylko z generałem Sosnkowskim, lecz także z premierem

ządu RP na uchodźstwie Stanisławem Mikołajczykiem, prezydentem Władysławem Raczkiewiczem, przedstawicielami rządu brytyjskiego, a nawet z premierem Winstonem Churchillem. Wracał do kraju w przeddzień powstania warszawskiego z informacją, że Warszawa nie może liczyć na pomoc Wielkiej Brytanii.

4. Kolejnym zadaniem nauczyciela jest przedstawienie uczniom dalszych losów Jana Nowaka-Jeziorańskiego: brał udział w powstaniu warszawskim, po jego upadku wraz z żoną wyruszył z misją do Londynu, aby dostarczyć aliantom informacje o sytuacji w Polsce, a także dokumentację powstania. Po zakończeniu wojny pozostał za granicą. W Londynie pracował w radiu BBC, a następnie w Radiu Wolna Europa. Został dyrektorem sekcji polskiej Radia Wolna Europa, pełnił tę funkcję do grudnia 1975 r. RWE nadawało audycje do krajów tzw. demokracji ludowej, które po 1945 r. dostały się pod wpływy Moskwy, oraz do republik bałtyckich (USA nie uznały ich wcielenia do ZSRR). Dzięki audycjom RWE mieszkańcy tych krajów mogli usłyszeć prawdę o swojej sytuacji. Następnie Nowak-Jeziorański zamieszkał w USA. Był m.in. konsultantem amerykańskiej Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Angażował się w działalność opozycji demokratycznej i Solidarności. W latach 90. lobbował na rzecz wejścia Polski do NATO. Po raz pierwszy po wojnie przyjechał do Polski w 1989 r. Na stałe powrócił w 2002 r. Otrzymał najwyższe polskie odznaczenie wojskowe – Order Virtuti Militari, najwyższy polski order – Order Orła Białego, najwyższe odznaczenie amerykańskie dla osób cywilnych za szczególne zasługi w czasie pokoju – Prezydencki Medal Wolności. Otrzymał też honorowe obywatelstwo Warszawy – najwyższe wyróżnienie, jakie może ofiarować stolica Polski.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel prosi uczniów, żeby powiedzieli, czym Jan Nowak-Jeziorański zajmował się jako żołnierz Armii Krajowej. Uczniowie na podstawie filmu powinni zauważyć, że jego misją było przekazanie cennych informacji z Londynu dla dowództwa AK w Polsce. Prowadzący wyjaśnia, że Jan Nowak-Jeziorański był kurierem i emisariuszem. Pyta uczniów, czy wiedzą, co znaczą te słowa. Po burzy mózgów zapisuje na tablicy stworzone przez uczniów definicje. Przykładowe odpowiedzi są zamieszczone w materiale pomocniczym nr 1.

2. W ramach podsumowania nauczyciel mówi, że Jan Nowak-Jeziorański był nie tylko kurierem dyplomatycznym,

lecz także emisariuszem, który miał dużo więcej zadań do wykonania niż tylko dostarczanie dokumentów i informacji. Jako uczestnik i świadek wydarzeń potwierdzał prawdziwość przekazywanych informacji i dokumentów. Nazywano go „kurierem z Warszawy” od tytułu jego wspomnień wojennych. Określenie to odnosi się do służby w konspiracji, ale nie oddaje w pełni jego pracy w okresie powojennym. Całość misji Jana Nowaka-Jeziorańskiego podsumowała gazeta „Rzeczpospolita”, nazywając go, już po jego śmierci, „Kurierem wolnej Polski”. Podczas wojennej działalności konspiracyjnej Jan Nowak-Jeziorański miał świadomość, że powodzenie jego misji zależało od wielu, czasem anonimowych, osób. Zostało to pokazane w filmie *Kurier* np. w scenie, w której na warszawskiej ulicy podczas patrolu niemieckich oficerów nagle pojawiają się „opiekunowie”, dzięki którym Niemcy rezygnują z kontroli Jeziorańskiego, lub w scenie zdemaskowania młodej kobiety – niemieckiego szpiega. W swoich wspomnieniach „Kurier z Warszawy” Jan Nowak-Jeziorański pisał: „Kurier czy emisariusz przypomina trochę wystrzelonego w przestrzeń astronautę. On jeden tam w górze skupia na sobie powszechną uwagę, zbiera laury i oklaski, podczas gdy na ten wyczyn składa się mrówcza praca i ofiarny wysiłek tych na dole – zapomnianych i niewidocznych anonimów. Każda moja wyprawa, a licząc oba kierunki, tam i z powrotem, było ich w sumie pięć – stanowiła owoc zabiegów, żmudnych wysiłków i pomysłowości bardzo wielu zapomnianych dziś ludzi. Kilku, torując mi drogę, przypląciło to życiem, inni więzieniem”.

3. Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat cech, którymi odznaczał się Jan Nowak-Jeziorański. Uczniowie podają przykłady i odwołują się do odpowiednich scen. Podczas rozmowy powinny zostać wymienione cechy zapisane w materiale pomocniczym nr 2 (jeśli będzie taka potrzeba, nauczyciel naprowadza uczniów na właściwe odpowiedzi). Chętni uczniowie zapisują cechy na tablicy.

4. Nauczyciel pyta uczniów, jak nazywamy osobę, która wyróżnia się wspomnianymi cechami. Jeśli uczniowie nie wymieniają słowa *bohater*, prowadzący zapisuje je na tablicy. Następnie prosi, aby uczniowie dobrali się w pięcioosobowe grupy i stworzyli definicję tego słowa na podstawie omówionych cech. Grupy zapisują swoje definicje na kartonie. Na wykonanie zadania nauczyciel wyznacza 10 minut. Uczniowie przedstawiają swoje definicje na forum klasy. Wspólnie z nauczycielem je omawiają i porównują. Na koniec nauczyciel podaje

definicję ze *Słownika języka polskiego* i wszyscy wspólnie porównują ją z definicjami uczniów (bohater «osoba, która odznaczyła się męstwem» Źródło: *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/bohater;2445498.html>).

5. Nauczyciel wyjaśnia, że definicja ze słownika jest lakoniczna – pojęcie *bohater* obejmuje dużo więcej treści.

6. Kolejnym zadaniem uczniów jest napisanie na kartkach kilku zdań na temat bohatera filmu, np. *Był zwyčajnym młodym człowiekiem – miał swoje słabości, nie umiał jeździć na rowerze, słabo skakał ze spadochronem, ale w ekstremalnych sytuacjach potrafił wykazać się wielką odwagą i determinacją i dokonać wyjątkowych czynów dla ojczyzny.*

7. Nauczyciel pyta uczniów, czy ich zdaniem każdy może zostać bohaterem. Czy jest to łatwiejsze w czasach wojny, zagrożenia, czy może w czasie pokoju? Podkreśla, że bohaterską postawę można prezentować w każdym czasie i miejscu, choć czasem wyzwania bywają większe, czasem – mniejsze. Przywołuje scenę z filmu – zastrzelenie matki chłopca, która nie zdradziła i zginęła z honorem. Warto, by nauczyciel tak pokierował rozmową, aby uczniowie zauważyli, że to czyny decydują o tym, czy można kogoś nazwać bohaterem.

8. Na koniec tej części lekcji uczniowie mają się zastanowić, kim jest bohater narodowy. Nauczyciel zadaje pytanie: *Czy Jan Nowak-Jeziorański jest bohaterem narodowym?* Prowadzący kieruje rozmową tak, żeby

uczniowie wskazali, że Jeziorański jest bohaterem narodowym, ponieważ odznaczył się męstwem i dokonał wielu niezwykłych czynów dla ojczyzny i narodu. Przez całe życie walczył o wolną Polskę i udało mu się tej wolnej Polski dożyć. Na zakończenie uczniowie wymieniają innych znanych im bohaterów narodowych.

Faza podsumowująca

1. Prowadzący dzieli uczniów na kilkusobowe grupy, rozdaje każdemu zespołowi flamastry i kartony. Na podstawie opinii o Janie Nowaku-Jeziorańskim zamieszczonych na stronie <http://jezioranski.org/> – w zakładce *Powiedzieli o Janie Nowaku-Jeziorańskim* – uczniowie zapisują czyny i zachowania, które przyniosły bohaterowi autorytet, szacunek, podziw oraz uznanie osób wywiadujących się o nim. Każda grupa może analizować np. po dwa teksty. Jeśli nie będzie możliwości skorzystania z internetu w klasie, nauczyciel może sięgnąć do materiału pomocniczego nr 3. Na koniec grupy wspólnie z nauczycielem porównują i omawiają na forum klasy znalezione informacje.

2. Na zakończenie lekcji nauczyciel prosi każdego ucznia o dokończenie zdania (do wyboru):

a) Jan Nowak-Jeziorański zasługuje na miano bohatera, ponieważ...

b) Jan Nowak-Jeziorański zasługuje na to, by o nim pamiętać, ponieważ...

Materiały pomocnicze dla nauczyciela

Materiał 1

KURIER

1. «osoba wysyłana z pilną wiadomością, pismem, przesyłką itp.»
2. «gazeta codzienna albo informacyjny program telewizyjny lub radiowy»

KURIER DYPLMATYCZNY

«wysłannik rządowy przewożący korespondencję dyplomatyczną»

EMISARIUSZ «tajny wysłannik polityczny»

Źródło: *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/kurier.html>, <https://sjp.pwn.pl/sjp/emisariusz;2556637.html>

Materiał 2

MĘSTWO – podjęcie się misji kuriera i emisariusza,

ODWAGA – np. scena w pociągu, kiedy Jeziorański zamienia się ubraniem z konduktorem, scena w kawiarni, kiedy staje w obronie nagabywanej nieznajomej kobiety,

PATRIOTYZM – walka o wolną Polskę mimo przeciwności i trudności,

WSPÓŁCZUCIE – scena zabójstwa przez Niemców matki chłopaka zastrzelonego przez snajpera,

UMIĘTNOŚĆ PATRZENIA NA SPRAWY Z PERSPEKTYWY INNYCH – np. scena z młodym chłopakiem zastrzelonym przez snajpera, którego przywieziono matce,

DETERMINACJA – scena oczekiwania na lotnisku na możliwość wylotu do kraju,

HONOR – opinia o wybuchu powstania w Warszawie i jego szansach,

KOMPETENCJA I PEWNOŚĆ SIEBIE – scena w kawiarni z kobietą i powołanie się na znajomość z dowódcą żołnierzy brytyjskich oraz scena, w której przypisuje słowa generałowi Tatarowi: „Ja tu rządzę”,

MIMO NIEPOWODZEŃ NIEUSTANNIE PRACUJE, ABY OSIĄGNĄĆ SWOJE CELE – chociaż złamał rękę i nie mógł zostać przerzucony jako skoczek cichociemny, nie poddaje się, wybiera inną drogę – „nic go nie powstrzyma, dotrze do Warszawy choćby wpław”.

Materiał 3

Teksty pochodzą ze strony www.jezioranski.org

TEKST 1

George H.W. Bush, prezydent USA w latach 1988–1992

To był wielki patriota i wielki bohater. Dzięki służbie jako kurier polskiego podziemia podczas wojny i później jako dyrektor polskiej sekcji RWE podczas zimnej wojny Jan zdobył najwyższy szacunek i trwałą przyjaźń wszystkich, którzy stali po stronie wolności w tych zmaganiach. To był dumny Polaki dumny Amerykanin. Bardzo przyczynił się do dzisiejszych tak bliskich więzi polsko-amerykańskich.

Źródło: „Gazeta Wyborcza”

TEKST 2

Zbigniew Brzeziński, doradca ds. bezpieczeństwa narodowego prezydenta USA Jimmy’ego Cartera

To był jeden z najwybitniejszych Polaków ostatniego stulecia. Człowiek o wielkim i gorącym sercu, nadzwyczajnej odwagi osobistej, szerokiego i mądrego umysłu, z błyskotliwym wyczuciem politycznym. Pałał miłością do Polski i dla Polski, był w każdej chwili gotów poświęcić wszystko. Żołnierz, kurier podziemia, głos wolności w ciężkim okresie komunistycznej przemocy, strateg polityczny, oddany sojusznik Ameryki ceniony przez najwyższe szczeble polityczne Jego drugiej (ale nigdy pierwszej) ojczyzny, kaznodzieja mówiący rodakom bolesne czasem prawdy – Jan Nowak pozostanie dla przyszłych pokoleń przykładem wiernego, mądrego i bohaterskiego Polaka.

Źródło: „Gazeta Wyborcza”

TEKST 3

Madeleine Albright, była sekretarz stanu USA

Miał olbrzymi autorytet ze względu na swoją rolę podczas wojny. Ludzie tu naprawdę znali jego historię. Jednak potem pomogła mu ogromna pasja oraz wiedza, jaką miał. Ludzie go słuchali, bo wiedzieli, że Nowak się nie myli. Poznałam go w latach 70., za prezydentury Cartera. Współpracowałam wtedy ze Zbigniewem Brzezińskim, więc przy okazji zaprzyjaźniłam się z Janem. To był jeden z najbardziej uczciwych i wspaniałych ludzi, jakich poznałam w Waszyngtonie. Siła jego patriotyzmu przez lata sprawiała, że Ameryka miała na uwadze sprawę Polski.

Źródło: „Gazeta Wyborcza”

TEKST 4

Jan Paweł II

Całe bowiem jego życie było związane z posługą prawdy. A pełnił ją z odwagą, z prawością, wrażliwością na potrzeby ludzkie, a nade wszystko z głęboko zakorzenioną miłością do Ojczyzny. Wiele zawdzięcza Polska i Polacy tej jego miłości. Zawsze darzyłem go za to podziwem i szacunkiem. Wysoko ceniłem również jego wiarę i troskę o Kościół. W duchu tej troski, z wnikliwością znakomitego publicyisty obserwował i sygnalizował wszelkie zjawiska, jakie go niepokoiły. Zawsze byłem mu za to wdzięczny.

Źródło: Opoka.pl

TEKST 5

Janusz Lewandowski, komisarz europejski ds. budżetu

Ja też siedziałem z uchem przy odbiorniku, łowiąc Radio Wolna Europa pośród trzasków i zagłuszeń. Dla pokolenia moich rodziców była to codzienność jak spanie i jedzenie. Dla nich Jan Nowak-Jeziorański był nade wszystko głosem wolności i prawdy. Bez większej nadziei, że słowo odmieni oblicze naszej ziemi. Było rodzajem pigułki znieczulającej dolegliwości PRL-u. Dla pokolenia Solidarności Nowak-Jeziorański był istotnym, choć odległym partnerem realnej, historycznej misji „Wolna Polska”, uwiecznionej sukcesem.

Źródło: „Gazeta Wyborcza”

TEKST 6

Nicholas Rey, ambasador USA w Warszawie w latach 1993–1997

Nowak był też według mnie najważniejszym człowiekiem w Waszyngtonie. Bo nie znam nikogo innego, kto miał zawsze miejsce parkingowe w małej, zamkniętej dla ruchu uliczce między zachodnim skrzydłem Białego Domu a gmachem Old Executive Building, gdzie pracują najważniejsi ludzie administracji. Za prezydentury Reagana, starszego Busha i Clintona Nowak mógł tam zawsze wjeżdżać bez problemu. To było niespotykane! Dlaczego go tak szanowano? Po prostu jego oceny sytuacji i prognozy zawsze się sprawdzały. Poza tym był strasznie uparty i nieprzejednany, jemu w Waszyngtonie nikt nie potrafił odmówić.

Źródło: „Gazeta Wyborcza”

Foto: Bartosz Mrozowski